DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.48592>

Authenticity process is conducted by

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 28-12-2020
Kabul Tarihi: 18-02-2021
On-line Yayın: 25-02-2021

Article Type: Research article
Submitted: 28-12-2020
Accepted: 18-02-2021
Published Online: 25-02-2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

Bektaş, K. (2021). Sınıf Öğretmen Yetiştirme Konusunda Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Journal of History School*, 50, 415-437.

SINIF ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME KONUSUNDA TÜRKİYE’DE YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Kadri BEKTAŞ¹

Öz

Öğretmen yetiştirme ve nitelikleri konusu her zaman önemli bir başlık olmuştur. Her dönem de güncelliğini korumuştur. Öğretmen yetiştirme ve nitelikleri ülke sorunu olmanın ötesinde eğitim bilimi sorunu olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda yapılan araştırmalar önemli görülmelidir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yapılan ve Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi’nde yayınlanan sınıf öğretmeni yetiştirme ile ilgili olan lisansüstü tezleri belli kategorilerde incelemektir. Bu amaçla sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki araştırmaların yapıldığı üniversiteler, yayınlanma tarihleri, çalışma grubu, yöntemleri, veri toplama araçları, veri analizi teknikleri ve konu alanları açısından değerlendirilmiştir. YÖK Tez Merkezi’ndeki (15 Aralık 2020 tarihine kadar yayımlananlarla sınırlı) lisansüstü tezler “sınıf öğretmeni yetiştirme, ilkökul öğretmeni yetiştirme” anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama, doküman ve içerik analizi işe koşulmuştur. Çalışmada 136 tez (81 yüksek lisans, 55 doktora tezi) taranmıştır. Tarama sonucunda, sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilişkin olarak ulaşılan 10 lisansüstü tez (7 yüksek lisans, 3 doktora) analiz edilmiştir. Bu çalışmalarda değişik çalışma grupları (13), farklı veri toplama araçları (16) ve çeşitli veri analiz yöntemleri (11) kullanılmıştır. Araştırmalar daha çok Ankara’daki üniversitelerde yapılmıştır. Sınıf öğretmeni

¹ Dr., MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, kbektas1@hotmail.com, Orcid: 0000-0001-8176-7913

yetiştirmeye ilgili tezler daha çok sosyal bilimler alanında (%70) hazırlanmıştır. Bu tezlere profesör (%50) ve doktor öğretim üyeleri (%50) danışmanlık yapmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda en fazla öneri (%20) “öğretmen yetiştirme programlarında ve derslerde düzenleme yapılması” konusunda olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, sınıf öğretmeni, öğretmen yetiştirme, sınıf öğretmeni yetiştirme.

Examination of Postgraduate Theses Conducted in Turkey on Classroom Teacher Training

Abstract

The subject of teacher training and qualifications has always been an important topic. It has been kept up to date in every period. Teacher training and qualifications can be considered as an educational science problem beyond being a country problem. Therefore, research on teacher training in Turkey should be considered important. The aim of this study is to examine the postgraduate theses made in Turkey and published in YÖK National Thesis Center related to classroom teacher training in certain categories. For this purpose, the universities, where research on raising classroom teachers was conducted, was evaluated in terms of publication dates, working group, methods, data collection tools, data analysis techniques and subject areas. Graduate theses at YÖK National thesis Center (limited to those published until December 15, 2020) were scanned with the keywords “classroom teacher training, primary school teacher training”. In this study, screening, document and content analysis from qualitative research methods were employed. In the study, 136 theses (81 master's, 55 doctoral dissertations) were screened. As a result of the screening, 10 theses (7 Master's, 3 doctoral) obtained in relation to classroom teacher training were analyzed. In these studies, different study groups (13), different data collection tools (16) and various data analysis methods (11) were used. Research was mainly conducted in universities in Ankara. Theses related to the training of classroom teachers were mostly prepared in the field of social sciences (70%). Professors (50%) and doctor faculty members (50%) acted as consultants for these theses. As a result of these studies, the most recommendations (20%) were on “regulating teacher training programs and lessons”.

Keywords: Teacher, classroom teacher, teacher training, classroom teacher training.

GİRİŞ

Bir cana değil (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016) bin cana dokunan, geleceğin tamamını etkileyen, eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmen (Genç, 2005), insanı şekillendiren, kişiliğe yön veren sanatkâr, insan mimarı olarak da ifade edilmektedir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Okulda üç temel unsur vardır.

Bunlar öğrenci, öğretim programı ve öğretmendir. Bunlardan en önemli olanı, eğitim sisteminin temel unsuru olarak görülen öğretmendir. Hiçbir eğitim sistemi, o sistemi çalıştıracak personelin niteliğinin, kapasitesinin üstünde üretim gerçekleştiremez. Mevzuat ve politika belgelerinde yer alan ilköğretimle ilgili hedef ve öngörülerin hayata geçirilmesi öğretmenin başarısına bağlıdır (Koçak, 1992, s. 398). Ataunal’a (1994) göre de sınıf öğretmenleri bir ülkenin varlık nedeni olarak değerlendirilmektedir. Ayrı bir önem taşıyan sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesi (Aydın, Şahin ve Topal, 2008) öğrencilerin geleceğine doğrudan etki ettiği tartışmasızdır. Zira temel eğitim çocuğun ileriki hayatını etkilemekte, ilköğretimin ilk yıllarındaki kazanımlar üst öğretimdekiler için alt yapı niteliği taşımaktadır (Gürkan, 1993). Bu yüzden sınıf öğretmenliği önemli görülerek sınıf öğretmenlerinin çok yönlü yetiştirilmeleri, kaliteli bir eğitim sürecinden geçirilmeleri gerekmektedir (Senemoğlu, 1992).

Toplumsal yaşam standartlarının artması, ülkenin ilerlemesi ve refahı eğitimin kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Bu da mesleklerin mesleğini (Türer, 2009) icra eden öğretmenin niteliğine bağlıdır. Öğretmenin niteliği eğitimin niteliğiyle doğru orantılıdır (Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Eğitimin kalitesi ve öğretmenin niteliği arasındaki ilişkinin toplumu büyük ölçüde etkilediği de bir gerçektir (Aras ve Sözen, 2012). Toplumu değiştirip, şekillendirebilecek en önemli unsurlardan biri olarak görülen öğretmen (Aydın, 2008) yetiştirme konusu tarih boyunca gündemdeki yerini koruduğu söylenebilir. Öğretmen yetiştirme ve nitelikleri sorunu ülke sorunu olmanın ötesinde eğitim bilimi sorunu olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda; Koçak (1992), Binbaşıoğlu (1995), Buluç (1997), Taner ve Başal (2009), Özkan (2014), Akyüz (2015), Sarı (2017), Kömürcü (2018) vb. gibi pek çok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalar önemli görülmelidir.

Osmanlıdan günümüze birçok kurum aracılığıyla öğretmen yetiştirilmiştir. Öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan bu kurumlar; Dârülmualimîn-i rüşdî, Dârülmualimîn-i sıbyan (ibtidâî), Dârülmualimât, Dârülmualimîn-i Âliye (idadiye), Menşe-i Muallimîn, İstanbul Dârülfünûnu (1900), Medrese-i Muallimîn, Ana Muallime Mektebi ve İnas Dârülfünûnu (Akyüz, 2015; Cücük, Bay ve Doğan, 2017, s. 137), kurslar, öğretmen okulları, İlk Muallim ve Köy Muallim Mektepleri, öğretmen kursları, Köy Eğitim Yurtları, Köy Enstitüleri, İlköğretmen Okulları, Eğitim Enstitüleri, Eğitim Yüksekokulu ve akabinde Eğitim Fakülteleri (Türer, 2009) şeklinde özetlenebilir. Günümüzde eğitim fakültelerinin bünyesinde önceleri ilköğretim, son olarak da temel eğitim bölümü adı altında sınıf öğretmenleri yetiştirilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nde “öğretmen” anahtar kelimesiyle yapılan arama sonucu 5755; “öğretmen yetiştirme” anahtar kelimeleriyle yapılan aramada 80; “sınıf öğretmeni” anahtar kelimeleriyle arandığında 261; “sınıf öğretmeni yetiştirme” kelimeleriyle yapılan taramada ise 7 tane sonuca ulaşılmıştır. “İlkokul öğretmeni yetiştirme” anahtar kelimeleriyle yapılan arama da dâhil edildiğinde ancak 10 tane lisansüstü çalışma yapıldığı ortaya çıkmaktadır (Ulusal Tez Merkezi). Öğretmen ve sınıf öğretmeni alanında çok sayıda lisansüstü çalışma yapılmasına rağmen, eğitimin temel taşı olarak görülen öğretmenin (Aydın, Şahin ve Topal, 2008) yetiştirilmesiyle ilgili lisansüstü tez sayılarının azlığı dikkat çekmektedir. Diğer taraftan gelecek kuşakların yaşam tarzlarını önemli ölçüde etkileyen sınıf öğretmenlerinin (Senemoğlu, 2003) eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda çok sınırlı sayıda lisansüstü çalışma yapılmış olması da durum tespiti bakımından çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Karakoç, Özpolat ve Kara (2018) tarafından hazırlanan “Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (1987-2017)” başlıklı çalışma ile Kara ve Demir’in (2020) yaptığı “Türkiye’de sınıf öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi” konulu çalışmaların, konularından da anlaşılabacağı üzere çalışmamızla farklılaşmaktadır. Dolayısıyla yapılan literatür taraması sonucu Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki lisansüstü tezleri inceleyen başka bir çalışmanın olmadığı anlaşılmıştır. Bu yüzden araştırmamızın güncel olması, daha sonraki çalışmalara ışık tutabileceği düşüncesiyle önemli olduğu değerlendirilmektedir. Öğretmen yetiştirme konusunda, Osmanlıdan bugüne hiç de küçümsenmeyecek bir birikim, epey zengin bir tecrübemiz olmasına (Türer, 2009); sınıf öğretmenlerinin bir ülkenin varlık nedeni olarak görülmesine (Aydın, Şahin ve Topal, 2008) rağmen bu alanda daha fazla ve güncel lisansüstü çalışmalar yapılmaması da düşündürücüdür. Ayrıca bu çalışmanın; araştırmacıları sınıf öğretmeni, ilkökula öğretmen yetiştirme konusuna yönlendirerek, farklı yöntemlerle, daha çok ve güncel çalışmalar yapabilecekleri umudu da dikkate değer ve önemli görülmelidir.

Bu çalışmayla, sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda, Türkiye’de yapılmış, ulaşılabilen yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının tamamı incelenmiştir. Tezlerin; tür, yayınlanma tarihi, yapıldıkları üniversite ve ensti, danışmanlarının unvanı, çalışma grubu (Evren ve örneklem), yöntem ve tezlerde ortaya konulan öneriler bakımından analiz edilerek bir arada sunulmaya çalışılmıştır. Böylece lisansüstü çalışmalar arasında bu açılardan ne gibi farklar olduğunun görülmesine ve ülkemizde öğretmen yetiştirmeyle ilgili bazı öngörüler çıkarılmasına katkı sağlanacağı mütalaa edilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda geçmişten bugüne (1987-15 Aralık 2020) değin hazırlanmış ve yayınlanmış olan lisansüstü tezleri farklı yönleriyle incelemek amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

1. Geçmişten bugüne kadar, öğretmen yetiştirme konusunda kaç lisansüstü tez hazırlanmıştır. Bunların yıl, tür ve sınıf öğretmeni yetiştirme alanında yapılma durumlarına göre dağılımı nasıldır?
2. Sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilişkin çalışmalar hangi üniversite ve enstitülerde hazırlanmıştır? Bu çalışmalar ne zaman yapılmış, bu araştırmaların konuları ve danışmanlarının unvanları nedir?
3. Sınıf öğretmeni yetiştirmeyi konu alan lisansüstü tezlerin çalışma grubu (evren ve örneklem), veri toplama araçları, bu verilerin çözümlemesinde kullanılan yöntemlerin dağılımı nasıldır?
4. Sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki lisansüstü tezlerde ortaya konulan bulgu ve sonuçlar doğrultusunda ifade edilen önerilerde ortak noktalar var mıdır?

Araştırmanın Sınırlılığı

Bu araştırma, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi ve Türkiye Belge Sağlama Sistemi (TÜBESS) veri tabanlarında, 1987-2020 yılları arasında yayınlanan, sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili lisansüstü tezlerle sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli/deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Nitel bir araştırma olan sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilişkin lisansüstü tezlerin incelenmesini konu alan bu araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Nitel araştırma, kişilerin, deneyimlerin, tavırların, davranışların, tarzların, yaşantıların, olayların, olguların, eylemlerin tanımlanmasını; duyguların, düşüncelerin yansıtılmasını; bilgilerin ayrıntılı olarak ortaya konmasını sağlaması bakımından, sosyal içerikli araştırmalarda ya doğrudan ya da nitel veriyle desteklenerek nicel verilerle bir arada kullanılabilir (Kümbetoğlu,

2005, s. 43). Tarama modeli “geçmişte ya da halen var olan durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2005, s.77).

Çalışma Grubu

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi ve TÜBESS veri tabanında depolanan sınıf öğretmeni yetiştirmeyi konu alan yayınlanmış lisansüstü tezler bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Söz konusu kurumsal veri tabanlarında sınırlı sayıda tez tarandığından, bu tezlerin tamamı değerlendirmeye dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri doküman inceleme yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman inceleme, araştırılması yapılacak olaylarla, olgularla ve durumlarla ilgili yazılı belgelerin çözümlemesini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187). Araştırmanın amacı doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi ve TÜBESS veri tabanındaki sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilgili olarak yapılmış ve yayınlanmış olan lisansüstü tezlere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bunun için, “sınıf öğretmeni eğitimi”, “ilkokul öğretmeni eğitimi”, “ilkokul öğretmeni geliştirme”, “sınıf öğretmeni geliştirme”, “ilkokul öğretmeni yetiştirme”, “sınıf öğretmeni yetiştirme” kelime gruplarıyla söz konusu kurumsal veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda; “sınıf öğretmeni eğitimi”, “ilkokul öğretmeni eğitimi”, “ilkokul öğretmeni geliştirme”, “sınıf öğretmeni geliştirme” kelime gruplarıyla yapılan tarama sonucunda hiçbir lisansüstü teze rastlanılamamıştır. Ancak “sınıf öğretmeni yetiştirme” kelime grubuyla yapılan taramada 7, “ilkokul öğretmeni yetiştirme” kelime grubuyla yapılan taramada ise 3 olmak üzere toplam 10 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen verilerin çözümlemesinde hem betimsel hem de içerik analizlerinden yararlanılmıştır. Sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda Türkiye’de yapılmış ve ulaşılabilen yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları betimsel analiz/metin analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden saptanmış temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde esas amaç elde edilmiş olan bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 224; Baltacı, 2019, s. 379). Metin analizi, değişik metinler üzerinde detaylı incelemeler yapılarak problemin çözüme kavuşturulmasına yardımcı olur (Golafshani, 2003; Seidman, 2006; Silverman, 2018). Betimsel

analizle ortaya konulamayan verileri analiz etmek için içerik analizi işe koşulmuştur. “İçerik analizi kategoriler oluşturmayı ve bir gazete makalesi gibi bir metinde yer alan belirli unsurları bu kategorilerle ilişkili oldukları durumları baz alarak saymayı kapsar” (Silverman, çev. 2018, s. 162). Bu analizde asıl amaç elde edilen verileri açıklamaya yarayan kavramlara, kavramlar arasındaki ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizle özetlenen, yorumlanan verilerle ortaya konulamayan bulgulara içerik analizi ile ulaşılmaya çalışılır. (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 227). Nitel araştırmalarda derlenen verilerin geçerliliği, varılan sonuçların doğruluğu, inandırıcılığı ve güvenilirliği önemlidir. Çeşitli veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri işe koşularak araştırmada elde edilen sonuçların inandırıcılığını, güvenilirliğini üst seviyeye çıkarmak için kullanılan yöntemler çeşitleme (triangulation) olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 39). Dolayısı ile yukarıda ifade edilen anahtar kelime gruplarıyla, söz konusu kurumsal veri tabanlarında taranan lisansüstü tezler; yıl, tür, çalışma alanı, çalışmanın yapıldığı kurum ve danışmanı, çalışmadaki önerilerin ortak noktaları şeklinde uzman görüşü de alınarak araştırmacı tarafından kategorize edilmiştir. Temalaştırılan veriler frekans ve yüzdelik de kullanılmış, yorumlanarak sunulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda Türkiye’de yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öğretmen Yetiştirme Konusundaki Tezlerin Yıl, Tür ve Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Alanında Hazırlanma Durumlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen yetiştirme konusunda ilk çalışma 1987 yılında doktora tezi olarak yayınlanmıştır. O günden bugüne (15 Aralık 2020) kadar 55 doktora, 81 yüksek lisans olmak üzere toplamda 136 tane lisansüstü tez hazırlanmıştır (Karakoç, Öztoprak ve Kara, 2017, s. 319; YÖK Tez Merkezi; TUBESS). Bu bağlamda öğretmen yetiştirme konusunda yayınlanan tezlere ilişkin dağılım Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmen Yetiştirme Konusunda, 1987-2020 Yılları Arasında Yayınlanan Lisansüstü Tezler

Yıl	Türü		F	%		Yıl	Türü		F	Yüzde (%)	
	Dr.	YL		Dr.	YL		Dr.	YL		Dr.	YL
2020	1	1	2	50,00	50,00	2003	2	3	5	40,00	60,00
2019	3	7	10	30,00	70,00	2002	1	2	3	33,33	66,67
2018	2	5	7	28,57	71,43	2001	1	4	5	20,00	80,00
2017	2	4	6	33,33	66,67	2000	2	0	2	100,00	0,00
2016	3	1	4	75,00	25,00	1999	1	3	4	25,00	75,00
2015	3	4	7	42,86	57,14	1998	1	1	2	50,00	50,00
2014	0	4	4	0,00	100,00	1997	0	3	3	0,00	100,00
2013	5	2	7	71,43	28,57	1996	2	0	2	100,00	0,00
2012	5	4	9	55,56	44,44	1995	2	2	4	50,00	50,00
2011	0	2	2	0,00	100,00	1994	0	1	1	0,00	100,00
2010	1	2	3	33,33	66,67	1993	0	1	1	0,00	100,00
2009	2	4	6	33,33	66,67	1992	1	2	3	33,33	66,67
2008	4	4	8	50,00	50,00	1991	1	0	1	100	0,00
2007	2	5	7	28,57	71,43	1990	1	2	3	33,33	66,67
2006	2	3	5	40,00	60,00	1989	1	0	1	100,00	0,00
2005	1	3	4	25,00	75,00	1988	2	0	2	100,00	0,00
2004	0	2	2	0,00	100,00	1987	1	0	1	100,00	0,00
Top.						55	81	136		40,44	59,56

Kaynak: (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>;
<http://www.toplulukatalog.gov.tr/>).

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen yetiştirme konusunda en fazla tezin 2019 yılında yayınlandığı (10), bunlardan üçünün doktora, 7'sinin ise yüksek lisans çalışması olduğu görülecektir. En az çalışmaysa 1987, 1989, 1991 ve 1993 yıllarında birer tane olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu tezlerden 1993 yılındakinin yüksek lisans, diğer üçünün ise doktora çalışması olduğu Tablo 1'den anlaşılmaktadır. Yapılan lisansüstü çalışmalar, Tablo 1 üzerinden, yıl ve türe göre bir sıraya konulduğunda; 1 (1987 Dr., 1989 Dr., 1991 Dr. ve 1993 YL), 2 (1988 Dr., 1996 Dr., 1998-1 Dr. ve 1 YL, 2000 Dr., 2004 YL, 2011 YL), 3 (1992-1 Dr. ve 2 YL, 1997 YL, 2002-1 Dr. ve 2 YL, 2010-1 Dr. ve 2 YL), 4 (1995-2 Dr. ve 2 YL, 1999-1 Dr. ve 3 YL, 2005-1 Dr. ve 3 YL, 2014 Dr., 1995-3 Dr. ve 1 YL),

5 (2001-1 Dr. ve 4 YL, 2003-2 Dr. ve 3 YL, 2006-2 Dr. ve 3 YL), 6 (2009-2 Dr. ve 4 YL, 2017-2 Dr. ve 4 YL), 7 (2007-2 Dr. ve 5 YL, 2013-5 Dr. ve 2 YL, 2015-3 Dr. ve 4 YL, 2018-2 Dr. ve 5 YL), 8 (2008-4 Dr. ve 4 YL), 9 (2012-5 Dr. ve 4 YL), 10 (2019-3 Dr. ve 7 YL) şeklinde olduğu görülmektedir. Söz konusu Tablo’ya göre en fazla doktora çalışması 2012 ve 2013 yıllarında beşer, en az doktora çalışmanınsa 1987, 1989, 1990, 1991, 1992, 1998, 1999, 2001, 2005, 2010 ve 2020 yıllarında birer tane; yine en fazla yüksek lisans çalışmasının 2019 yılında 7, en az yüksek lisans çalışmanın ise 1993, 1994, 1998, 2016 ve 2020 yıllarında birer tane olduğu ortadadır. Öğretmen yetiştirme konusundaki bu çalışmalardan sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilişkili olanlar yıllar itibarıyla ve türler bazında Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusunda Yayınlanan Tezlerin Dağılımı (1992-2019)

Yıllar	Tür		Frekans	Yüzde (%)	
	Doktora	Y. lisans		Doktora	Y. lisans
2019	0	1	1	0,00%	100,00%
2018	0	2	2	0,00%	100,00%
2016	1	0	1	100,00%	0,00%
2012	0	1	1	0,00%	100,00%
2006	1	0	1	100,00%	0,00%
1999	0	1	1	0,00%	100,00%
1996	0	1	1	0,00%	100,00%
1995	1	0	1	100,00%	0,00%
1992	0	1	1	0,00%	100,00%
Toplam	3	7	10	30,00%	70,00%

Kaynak: (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>;

<http://www.toplukatalog.gov.tr/>)

Tablo 2’de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilgili ilk çalışma yüksek lisans düzeyinde 1992 yılında yayınlanmıştır. Sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda 1992’den 2020 yılına kadar 3 doktora, 7 yüksek lisans olmak üzere toplam 10 tez çalışması okuyucuyla buluşturulmuştur. Bunların %30’u doktora, %70’i yüksek lisans türünde olduğu, en fazla çalışmanın 2018 yılında yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, diğer yıllarda birer tane araştırma yayınlandığı Tablo 2’den anlaşılmaktadır.

Tablo 1'e bakıldığında öğretmen yetiştirme konusunda, en fazla 2019 yılında, üç doktora, yedi yüksek lisans olmak üzere toplam 10 tez hazırlandığı ifade edilmiştir. Bunlardan sadece bir tanesinin yüksek lisans düzeyinde sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili olduğu Tablo 2 incelendiğinde görülecektir.

Ayrıca öğretmen yetiştirme konusunda yapılan 136 lisansüstü teziz sadece %7.35'inin sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili olduğu; bunların içindeki 55 doktora tezinden %5.45'inin, 81 yüksek lisans tezindense %8.64'ünün sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda yapıldığı Tablo 1 ve Tablo 2 birlikte incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Kaldı ki bu konudaki tezlerin konu başlıklarına bakıldığında da mevzubahis alanda daha farklı ve derinlemesine lisansüstü çalışmalar yapılması gerektiği mütalaa edilmektedir.

Sınıf Öğretmeni Yetiştirmeye İlişkin Çalışmaların Konuları, Yapıldığı Üniversiteler, Enstitüler ve Bu Çalışmaların Danışmanlarına Ait Bulgular

Konu başlıkları olarak da çeşitli yöntemlerle farklı çalışmaların yapılması değerlendirilen sınıf öğretmeni yetiştirme ve eğitimi konusundaki lisansüstü çalışmaların azlığı dikkatlere sunulmuştur. Sınırlı sayıdaki bu tezlerin konu, tür, yapıldığı yıl ve kurum ile tez danışmanlarına ait bilgiler Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda en fazla çalışmanın Ankara'daki üniversitelerde yapıldığı, bu çalışmaların danışmanlarının 5 profesör doktor ve 5 doktor öğretim üyesi (yardımcı doçent) olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmaların %50'si Türkiye ile farklı ülkelerin sınıf öğretmeni yetiştirme süreç ve programlarının karşılaştırmasını, bunlardan bir tanesi de söz konusu alanda eğitimcilerin görüşlerini konu edinmiştir. Ayrıca Tablo 3'te verilen çalışmaların %70'i sosyal bilimler, %30'u da eğitim bilimleri enstitülerinde gerçekleştirilmiştir. Tabloya göre bu araştırmalardan %30'u sınıf öğretmenliği bilim dalında hazırlandığı söylenebilir. Tablo 3 bir bütün olarak ele alındığında sınıf öğretmeni yetiştirilmesi konusundaki çalışmaların farklı yöntemlerle ele alınarak güncellenmesi, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki üniversitelerin, özellikle temel eğitim bölümü sınıf eğitimi ana bilim dallarında, yapılmasının gereklilik arz ettiği değerlendirilmesi yapılabilir.

Tablo 3

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusunda Yapılan Lisansüstü Çalışmalara Ait Bilgiler

Konu, Yıl ve Tür	Üniversite/Enstitü	Danışmanın Unvanı
Azerbaycan ve Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması (2019/Y. Lisans)	Ege Ün. Sos. Bilimler Enst./İlköğr. A.B.D./Sınıf Öğrt.	Prof. Dr.
Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme modellerinden olan köy enstitüleri hakkında yapılan eleştirilerin incelenmesi (2018/Y. Lisans)	N. Erbakan Ün./Eğit. Bilimleri Enst./İlköğ. A.B.D. Sınıf Eğit. B.D.	Prof. Dr.
Türkiye ve Azerbaycan’da sınıf öğretmeni yetiştirme sürecinin incelenmesi (2018/Y. Lisans)	Osmangazi Ün./Eğit. Bilimleri Enst./Eğit. Bilim.A. B. D./Eğit. Yön. Teft. Plan. ve Ekon. B.D.	Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç.)
Sınıf öğretmeni yetiştirme programında müzik eğitimi yeterliklerinin belirlenmesi ve sınıf öğretmeni adaylarının yeterliklerinin değerlendirilmesi (2016/Doktora)	Ankara Ün./Eğit. Bilimleri Enst./Eğitimin Kült. Temelleri A.B.D. /Güzel San. Eğit. B.D.	Prof. Dr.
Polonya ve Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması (2012/Y. Lisans)	Ege Ün./Sos. Bilim. Enst./Sınıf Öğret. A.B.D.	Prof. Dr.
Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması (2006/Doktora)	Çukurova Ün./Sos. Bilim. Enst./Eğit. Bilim. A.B.D.	Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç.)
Sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının değerlendirilmesi (1999/Y. Lisans)	Ankara Ün./Sos. Bilim. Enst.	Prof. Dr.
Cumhuriyetten sonra ilkokul öğretmeni yetiştirme ve ilkokul öğretmen adaylarının yetiştirilmesiyle ilgili görüşler (1996/Y. Lisans)	Fırat Üniversitesi/ Sos. Bilim. Enst./Eğit. Bilim. A.B.D.	Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç.)
İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Programı’nın öğretim elemanı, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (1995/Doktora)	Hacettepe Ün./Sosyal Bilimler Enstitüsü	Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç.)
İlkokul öğretmeni yetiştirme konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki eğitimcilerin görüşleri (1992/Y. Lisans)	Hacettepe Ün./Sos. Bilim. Enst./Eğit. Prog. ve Öğret. A.B.D.	Dr. Öğr. Üyesi (Yrd. Doç.)

Kaynak: (YÖK Ulusal Tez Merkezi ve TÜBESS).

Sınıf Öğretmeni Yetiştirmeyi Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grubu, Veri Toplama Araçları, Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırma yapılırken uygun bilimsel çalışma yöntemlerinin işe koşulması doğruya ulaşmak için gereklidir. Bu cümleden olarak araştırma kapsamındaki tezlerin yöntemlerine ilişkin bilgiler Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusunda Hazırlanan Tezlerin Yöntemlerine İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubu (Evren, Örneklem)	f	%	Veri Toplama Araçları	f	%	Verilerin Analizi	f	%
Öğretmenler	3	23	Tarama	4	25	f, %, $\bar{x}$	2	18
Müfettişler	1	8	D. inceleme	4	25	f, %	1	9
Öğretmen adayları	2	15	Anket	4	25	Betimsel analiz	3	27
Öğretim elemanları	2	15	Görüşme	4	25	f, %, $\bar{x}$, t-testi	1	9
Öğrenciler	2	15				Doküman analizi	2	18
Belirtilmemiş	3	23				f, %, kay-kare	1	9
						İçerik analizi	1	9
Toplam	13	100		16	100		11	100

Açıklama: 1. Tablodaki bilgiler derlenirken çalışmalarda geçtiği şekli korunmaya çalışılmıştır.

2. Çalışma grubu bir çalışma hariç diğerlerinde "Evren ve Örneklem" olarak ifade edilmiştir.

3. Sütunlardaki bilgilerin toplamlarındaki farklılık bazı tezlerde birden fazla çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemi kullanımından kaynaklanmıştır.

Kaynak: (Özder, 1992; Taşdemir, 1995; Uyanık, 1996; Kilimci, 2006; Orman, 2012; Sungurtekin, 2016; Uzeirli, 2018; Yeganeh, 2018; Fatdayev, 2019).

Tablo 4'e bakıldığında çalışma grubu sayılarının toplamı (f=13), veri toplama araçlarının sayılarının toplamı (f=16) ile veri analiz yöntem ve tekniklerinin sayılarının toplamının (f=11) hem birbirinden farklı hem de incelenen tezlerin (n=10) toplamından fazla olduğu görülmektedir. Bu durum tablo açıklamasında da ifade edildiği gibi tezlerde birden fazla çalışma grubu, veri toplama aracı ve veri analiz yöntemi kullanımından kaynaklanmaktadır. Mevzubahis Tablo'ya göre üç çalışmada çalışma grubu belirtilmemiştir. Diğer çalışmalarda en fazla öğretmenler (3) sonra öğretim elemanları (2), öğretmen adayları (2), öğrenciler (2) ve müfettişler (1) araştırmalarda çalışma grubu olarak alınmıştır. Ayrıca çalışmalarda tarama, doküman inceleme, anket ve görüşme teknikleri eşit sayıda (4) kullanılarak veriler toplanmıştır. Bunun yanında verilerin çözümlemesinde en çok betimsel analiz (%27) yöntemi kullanılmıştır.

En az olmakla (%9) beraber farklı yöntemlerle birlikte frekans ve yüzdenin daha yaygın (%27) olarak kullanıldığı Tabla 4’ten anlaşılmaktadır.

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusundaki Lisansüstü Tezlerde Yer Alan Bulgu ve Sonuçlar Doğrultusunda Ortaya Konulan Önerilerdeki Ortak Noktalara Ait Bulgular

Lisansüstü çalışmalarda bulgular ve sonuçlar ışığında önerilere de yer verilir. İncelenen lisansüstü tezlerde de bazı önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusundaki Lisansüstü Çalışmalardaki Önerilerin Ortak Noktaları

Kategoriler (Tezlerdeki tavsiyelerin ortaklaştığı noktalar)	f	%
Öğretmen yetiştirme programlarında ve derslerde düzenleme yapılması.	7	20
Öğretmen yetiştiren programlara alınma şartları (Sınav, mülakat, okul başarısı, öğretmenlerin görüşleri, kişilik ve psikolojik testler, fiziksel durum, mesleğe özel şartlar...gibi) öğrenci kabulü.	4	11
Öğretmen yetiştiren kurum ve MEB işbirliği.	4	11
Öğretmen yetiştiren kurumlarda uygulamalı eğitim ağırlıklı olmalı.	4	11
Üniversite sonrası staj yapma.	4	11
Farklı ülkelerin sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki uygulamalarını değerlendirmek.	4	11
Öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olmak için başarı ve bitirme tezi yaptırılması.	2	6
Hizmetiçi eğitim ve niteliği konusu.	2	6
Sınıf öğretmenin/öğretmenin statüsünün yükseltilmesi.	2	6
Araştırmacılara öneriler.	2	6
Toplam	35	100

Kaynak: (Özder, 1992; Taşdemir, 1995; Uyanık, 1996; Kilimci, 2006; Orman, 2012; Sungurtekin, 2016; Uzeirli, 2018; Yeganeh, 2018; Fatdayev, 2019).

Sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki lisansüstü çalışmalarda “öğretmen yetiştirme programlarında ve derslerde düzenleme yapılması konusundaki” önerilerin (%20) diğerlerine göre daha fazla olduğu Tablo 5’ten anlaşılmaktadır. Öğretmen yetiştiren programlara alınma şartları, öğretmen yetiştiren kurum ve MEB işbirliği, üniversitede uygulamalı eğitim ve sonrasında staj ile farklı ülkelerin sınıf öğretmeni yetiştirmeye ilgili uygulamalarının değerlendirilmesi konularındaki önerilerin ikinci sırada (%11) önemsendiği söz konusu tablodan çıkarılabilir. Öğretmenin/sınıf öğretmenin statüsünün yükseltilmesi önerisi ise en son sırada (%6) dile getirilmesi ise düşündürücüdür. Ayrıca öğretmen yetiştiren programlara, (4 tezde önerildi) sınav, mülakat, okul başarısı, öğretmenlerin

görüşleri, kişilik ve psikolojik testler, fiziksel durum, mesleğe özel kriterler gibi şartlarla öğrenci kabulü (%11) dikkat çekicidir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmamızın amacı doğrultusunda, sınıf öğretmeni yetiştirme konusundaki tezlerde ortaya çıkan bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar, yapılan tartışma ve bu doğrultuda getirilen önerilere yer verilmiştir.

Öğretmen Yetiştirme Konusundaki Tezlerin Yıl, Tür ve Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Alanında Hazırlanma Durumlarına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Cumhuriyet Hükûmetlerinin de en çok üzerinde durduğu, önem verdiği öğretmen yetiştirme (Koçak, 1992) konusunda hazırlanan ilk lisansüstü çalışma doktora tezi olup ve 1987 yılında YÖK Tez Merkezi veri tabanı üzerinden yayınlanmıştır. O günden (1987) bugüne (15 Aralık 2020) 136 tez çalışması hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Bu tezlerden 81'i yüksek lisans, 55'i ise doktora düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık söz konusu yıllar arasında, çok değerli ve önemli olduğu ifade edilen (Demirtaş, 1987) ilkökul, sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda sadece 10 tane lisansüstü çalışma yapıldığı Tablo 1 ve Tablo 2 karşılaştırıldığında görülecektir. Başka bir ifadeyle son 34 yılda, öğretmen yetiştirme konusunda yapılan tezler içinde sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili yayınlanan tezlerin %7 seviyesinde olduğu mevzubahis tablolardan anlaşılmaktadır. Tablo 1 ve Tablo 2 birlikte incelendiğinde öğretmen yetiştirme alanında yapılan tezlerden sınıf öğretmeni yetiştirme alanında yapılan tezlerin %9'unun yüksek lisans, %5'ininse doktora türünde olduğu, en fazla lisansüstü çalışmanın yapıldığı 2019 yılında (10) sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilişkili sadece bir çalışmanın bulunduğu ve onun da yüksek lisans çalışması olduğu dikkatlerden kaçmayacaktır. Bu durum karşısında, öğrencilerin davranışlarının mimarı olarak görülen öğretmen (Başaran, 1990) ve bu mesleğin mensuplarından sınıf öğretmeni yetiştirmeyle alakalı lisansüstü çalışmaların yeterli olmadığı değerlendirilmesi yapılmakla birlikte, yapılan çalışmaların da daha çok yüksek lisans düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda yapılan çok sınırlı sayıdaki doktora çalışmalarından en son yayınlananınsa 2016 yılına ait olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu konuda, yüksek lisans çalışmalarının yanında daha güncel doktora çalışmalarının da yapılması gerektiği mütalaa edilmektedir.

Sınıf Öğretmeni Yetiştirmeye İlişkin Çalışmaların Konuları, Yapıldığı Üniversiteler, Enstitüler, Çalışmaların Danışmanlarına Ait Sonuçlar ve Tartışma

Sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların %30’u eğitim bilimleri, %70’i sosyal bilimler alanında yapılmıştır. Yüzde otuzu sınıf öğretmenliği bilim dalında yayınlanan bu çalışmaların %50’si Türkiye ile farklı ülkelerin sınıf öğretmeni yetiştirme süreç ve programlarının karşılaştırmasını konu edinmiştir. Bunlardan %60’ının konu başlığında sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması veya değerlendirilmesinin yer aldığı görülmektedir. Yine bu çalışmaların %30’unda paydaş görüşlerini içeren başlıklar bulunmaktadır. Sınıf öğretmeni yetiştirme alanında yapılan lisansüstü çalışmaların %40’ının Ankara’daki üniversitelerde (Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri), %20’sinin Ege Üniversitesi’nde, %30’unun da üç farklı illerdeki üniversitelerde (Necmettin Erbakan, Osmangazi ve Çukurova Üniversiteleri) hazırlandığı sonucuna varılmıştır. Adı geçen bu lisansüstü çalışmaların danışmanlarının yarısı profesör doktor, yarısı da doktor öğretim üyesi (yardımcı doçent) hocaların danışmanlığında hazırlandığı da tespitler arasında yer almıştır. Kaliteli bir eğitimin temelini oluşturan ve insan yetiştirmedeki en önemli insan kaynağı olan (Genç, 2005) sınıf öğretmeni yetiştirme alanında yapılan çalışmalara, alanın uzmanlarınca danışmalık yapılması önemli ve değerli görülmelidir. Lakin eğitim fakültesi olan tüm üniversitelerin sınıf eğitimi ana bilim dallarında, özellikle sınıf öğretmeni yetiştirme ve eğitimiyle ilgili olarak güncel lisansüstü çalışmaların yapılması teoriye de pratiğe de olumlu katkılar sunacaktır. Zira lisansüstü eğitim, lisans eğitiminden sonra yüksek lisans ve doktora eğitimi, sanatta yeterlilik gibi çalışmalar (Sevinç, 2001) ve bunlara bağlı olarak araştırma, sorma, sorgulama, öğretmeyi ve öğrenmeyi öğretme, mesleki gelişim, mesleki ve akademik kültür, ahlaki değerler gibi kazanımları en üst düzeyde edinme süreci olarak değerlendirilmektedir (İnce ve Korkusuz, 2006).

Sınıf Öğretmeni Yetiştirmeyi Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grubu, Veri Toplama Araçları, Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Nitel araştırmalarda daha çok metin analizi, gözlem, görüşme, söylev gibi veri toplama yöntemleri kullanılır (Forrester ve Sullivan, 2018). Bu çalışma kapsamında, yarıya yakınında veriler tarama/doküman inceleme yöntemiyle toplanan sınıf öğretmeni yetiştirme konulu tezlerde, %25’er oranında anket kullanılmış ve görüşme yapılmıştır. “Örnekleme, belirli bir evrenin tümünden bilgi toplanmasına imkân olmadığı durumlarda kullanılır” (Baltacı, 2019).

Örneklem, çalışma grubu belirlenirken, evreni temsil etme kabiliyetinden öte araştırma konusuna uygunluğu da önemli olabilir (Baltacı, 2018). Bu bakımdan öğretmen (%23), öğretim elemanı, öğretmen adayı, öğrenci (%15'er) ve müfettişler (%8) bu araştırmaların çalışma grubunu (evren, örneklem) oluşturmuştur. Tezlerin %23'ünde de çalışma grubu (evren, örneklem) belirtilmemiştir. Genel olarak detaylı ayrıştırma gerektirmeyen verilerin işlenmesinde betimsel analiz işe koşulur (Baltacı, 2019). Mevzubahis lisansüstü çalışmaların verileri en çok betimsel analiz (%27), sonra sırasıyla doküman analizi, f, %, $\bar{x}$ (%18'er), içerik analizi, f, %, kay-kare ve f, % (%9'ar) yöntem ve teknikleriyle çözümlenmiştir. Görüldüğü üzere bu lisansüstü çalışmalar; farklı çalışma gruplarıyla yürütülmüş, eşit oranda veri toplama araçları kullanılarak toplanan veriler de betimsel analiz yoğunluklu olmak üzere değişik tekniklerle analiz edilmiştir.

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Konusundaki Lisansüstü Tezlerdeki Bulgular Doğrultusunda Ortaya Konulan Önerilerin Ortak Noktalarına Ait Sonuçlar ve Tartışma

Sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili lisansüstü çalışmalarda en çok (%20) “öğretmen yetiştirme programlarında ve derslerde düzenleme yapılması konusunda” öneriler dile getirilmiştir. Daha sonra ayrı ayrı olmak üzere %11'r oranında öğretmen yetiştiren programlara kabul koşulları, üniversite ve MEB işbirliği, üniversitede uygulamalı eğitim, üniversite sonrasında staj ile farklı ülkelerin sınıf öğretmeni yetiştirmeyle ilgili uygulamalarının değerlendirilmesi konularındaki öneriler ortaya konulmuştur.

Öğretmenin/sınıf öğretmenin statüsünün, itibarının artırılmasıyla ilgili tavsiyelerin %6 oranında ifade edilmesi düşündürücüdür. Oysa öğretmenin, sınıf öğretmenin önemli görülmesi gerektiği araştırmacılar tarafından sıklıkla vurgulanmıştır (Varış, 1988; Gürbüzürk, 2005; Aynal Kilimci, 2011; Bektaş, 2020). Öğretmen yetiştirme konusunda çalışmalar yapıldığı, dolayısıyla öğretmen yetiştirmenin önemsendiği değerlendirilmektedir (YÖK Ulusal Tez Merkezi, t.y; TÜBESS, t.y.). Bu bağlamda mesleklerin mesleği (Türer, 2009), mesleklerin anası olan öğretmenlik mesleği konusunda; “hiç olmazsa öğretmen olsaydın” algısını (Aydın, t.y.) değiştirip öğretmenin statüsünün yükseltilmesi, itibarının artırılması konusunda daha derinlemesine (doktora düzeyinde) ve güncel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.

Bu çalışma sonucunda, sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin yeterli olmadığı ve daha güncel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu mütalaa edilmektedir. Dahası değişen ve dönüşen dünyada yaşanan

dijital devrimle birlikte kuşakların -II. Dünya Savaşı sonrası doğan kuşak (1946-64) kuşak, X (1965-1979), Y (Millennial, 1980- 1999), Z (Milenyum/İnternet Kuşağı, 2000-2012) ve Alfa (2013-2030) kuşaklarının (Bağcı ve İçöz, 2019)-yaşam biçimleri de farklılaşmıştır (Taş ve Kaçar, 2019; Çöp, İbiş ve Kızıldemir, 2020). Dijital dünyadaki teknolojik gelişmelerle birlikte değişen bu kuşakların farklılaşan ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek öğretmen/sınıf öğretmeni yetiştirme konusunun dinamik bir süreç olduğu, güncel tutulması ve çok yönlü olarak ele alınması gerektiği değerlendirilmesi yapılabilir.

Bu çalışmadaki bulgular ve sonuçlar doğrultusunda bazı önerilere yer vermekte fayda vardır. Bu öneriler şu şekilde ifade edilebilir:

Ulusal ve uluslararası makaleler incelenerek sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda farklı ve yeni öneriler sunulabilir. Değişen ve dönüşen kuşakların beklentilerini yönetecek, yönlendirebilecek öğretmen/sınıf öğretmeni yetiştirme temalı farklı çalışmalar yapılabilir. Sınıf öğretmeni yetiştirme konusunda yapılacak lisansüstü çalışmalar sınıf eğitimi anabilim dalı bulunan tüm üniversitelerde yapılması, yaptırılması teşvik edilebilir. Sınıf öğretmeni yetiştirilmesi konusunda yapılacak çalışmalarda; eğitimi etkileyen, eğitimden etkilenen tüm kişilerden çalışma grupları oluşturulabilir. Bu çalışmalarda farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılabilir. Mevzubahis lisansüstü çalışmalarda sınıf eğitimi alanındaki öğretim üyelerine (MEB’de sınıf öğretmenliği, okul yöneticiliği özgeçmişi olanlar tercih edilebilir) öncelikli olarak ve isteğe bağlı olarak danışmanlık görevi verilebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akyüz, Y. (2015). *Türk Eğitim Tarihi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Altıntaş, G. ve Yeşiltepe, M. (2016). Karşılaştırmalı öğretmen yetiştirme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi (BAED)*, Özel Sayı, 225-250.
- Aras, S. & Sözen, S. (2012, Nisan). Türkiye, Finlandiya ve Güney Kore’de öğretmen yetiştirme programlarının incelenmesi. Eğitim Bilimleri Kongresi. https://www.academia.edu/5006218/T%C3%BCrkiye_Finlandiya_ve_G%C3%BCney_Korede_%C3%96%C4%9Fretmen_Yeti%C5%9Ftirme_Programlar%C4%B1n%C4%B1n_%C4%B0ncelenmesi, Erişim tarihi: 18.07.2019
- Ataüenal, A. (1994). *Türkiye’de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1923-1994)*. MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayını.

- Aydın, M. (t.y.). Hiç olmazsa öğretmen olsaydın. https://mustafaaydin.com/basin/hic_olmazsa_ogretmen_olsaydin_syf_16_2.pdf, Erişim tarihi: 17.12.2020
- Aydın, R. (2008). *Türkiye’de Eğitimle İlgili Yapılan Bilimsel Toplantılarda ve Millî Eğitim Şûralarında Ele Alınan Öğretmen Sorunları ile Millî Eğitim Bakanlığının Politika ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi (1980–2004)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.
- Aydın, R., Şahin, H. & Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 119-142. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/T0RJeU5UTXo>
- Aynal Kilimci, S. (2011). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*. Pegem Akademi.
- Bağcı, E., & İçöz, O. (2019). Z ve alfa kuşağı ile dijitalleşen turizm. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 232-256. Doi: 10.32572/guntad.578926
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. Doi:10.31592/aeusbed.598299
- Başaran, İ.E. (1990). *Eğitim Psikolojisi*. Kadıoğlu Matbaası.
- Bektaş, K. (2020). *Millî Eğitim Bakanlarının İlköğretime Yönelik Eğitim Faaliyetleri (2002-2016)*. Doktora tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Binbaşioğlu, C. (1995). *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Buluç, B. (1997). Tanzimat döneminde ilköğretim. *Çağdaş Eğitim Dergisi* (232), 36-39.
- Cüceloğlu, D. & Erdoğan, İ. (2016). *Öğretmen olmak bir can’a dokunmak*. Final Kültür Sanat Yayınları.
- Cüçük, E., Bay, E., & Doğan, A. (2017). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Osmanlı’da Öğretmen Yetiştiren Kurumlara Öğrenci Giriş Şartları ile Usullerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi (Nizamname ve Talimatnamelere Göre). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16(1), 136-161.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.

- Çöp, S , İbiş, S. & Kızıldemir, Ö . (2020). Seyahat motivasyonlarının X, Y ve Z kuşaklarına göre farklılıklarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16 (30) , 2528-2550 . Doi: 10.26466/opus.693787
- Demirtaş, A. (1987). *İlkokula Öğretmen Yetiştirme Biçim ve Yaklaşımlar Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi.
- Ergün, M. (1987). Türkiye’de öğretmen yetiştirme çalışmalarının gelişmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 10-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7835/103172>, Erişim tarih: **.**.****.
- Fatdayev, N. (2019). *Azerbaycan ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Forrester, M. A. & Sullivan, C. (2018). *Doing Qualitative Research in Psychology: A Practical Guide*. Sage.
- Genç, S. Z. (2005). Sınıf öğretmeni yetiştirme meselemiz. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 86-99.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-606.
- Gürbüztürk, O. (2010). Öğretmen adaylarının nasıl bir öğretmen olmak istediklerine ilişkin görüşleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 45-64.
- Gürkan, T. (1993). *İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile Benlik Kavramları Arasındaki İlişki*. Sevinç Matbaası.
- İnce, M. L. & Korkusuz, F. (2006). *Lisansüstü Eğitim Hedeflerini Geliştirmede Öğrenci Öğretim Üyesi Etkileşimi: bir Disiplinin Farklı Üniversitelerde ve Farklı Disiplinlerin bir Üniversitedeki Durumu*. TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu, Proje No: 104K093.
- Kara, N. & Demir, M.K. (2020). Türkiye’de sınıf öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 300-316.

- Karakoç, B., Özpolat, E.T. & Kara, K. (2018). Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (1987-2017). *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(24), 313-333. Doi: 10.29329/mjer.2018.147.17
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (15. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kilimci, S. (2006). *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Doktora tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Koçak, K. (1992). İlköğretimde öğretmen yetiştirme ve istihdamı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 395-402.
- Kömürcü, M. C. (2018). Köy Enstitüleri kuruluş amacı nedir? Köy enstitüleri özellikleri. <https://www.milliyet.com.tr/koy-enstituleri-kurulusamaci-nedir-koy-enstituleri-ozellikleri-molatik-7796/>, Erişim tarihi: 14.12.2020
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. Bağlam yayıncılık.
- Orman, A. (2012). *Polonya ve Türkiye'de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Özder, H. (1992). *İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Eğitimcilerin Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Özkan, S. (2014). *Türk Eğitim Sistemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarı, İ. (2017). *Türk Gençliği*. Net Medya Yayıncılık.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and The Social Sciences*. Teachers college press.
- Senemoğlu, N. (1992). İngiltere'de ilköğretime öğretmen yetiştirme ve Türkiye ile karşılaştırılması: Türkiye'de ilköğretime öğretmen yetiştirmenin geliştirilmesi için bazı öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 8, 143-156.
- Senemoğlu, N. (2003). Türkiye'de sınıf öğretmeni yetiştirme uygulamaları, sorunlar, öneriler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, (5), 154-193.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve uygulamalar. *DEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 25-40.

- Silverman, D. (2018). *Nitel Veri Yorumlama* (E. Dinç, Çev.). PEGEM.
- Sungurtekin, Ş. (2016). *Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Müzik Eğitimi Yeterliklerinin Belirlenmesi ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi*. Doktora tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Şahin, H. (1999). *Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner, M. & Başal, H.A. (2009). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye’de ilköğretimde ve ilköğretime öğretmen yetiştirmede niceliksel ve niteliksel gelişmeler. *Education Sciences*, 4(1), 139-154.
- Taş, H. & Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z Kuşağı çalışanlarının yönetim tarzları ve bir işletme örneği . *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 643-675 . Doi: 10.26466/opus.554751.
- Taşdemir, M. (1995). *İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Programı'nın Öğretim Elemanı, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türer, A. (2009). Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Sorunlar-I. <http://w3.balikesir.edu.tr/~aturer/ogretmenyetistirme>, Erişim tarihi: 13.12.2020
- Uyanık, F. (1996). *Cumhuriyetten Sonra İlkokul Öğretmeni Yetiştirme ve İlkokul Öğretmen Adaylarının Yetiştirilmesiyle İlgili Görüşler*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Uzeirli, E. (2018). *Türkiye ve Azerbaycan'da Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Sürecinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*. A.Ü. E. Bilimleri Fak. Yay.
- Yeganeh, E. (2018). *Türkiye’de sınıf Öğretmeni Yetiştirme Modellerinden Olan Köy Enstitüleri Hakkında Yapılan Eleştirilerin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: The main aim of this study is to examine the graduate theses made in Turkey on the subject of classroom teacher training in certain categories. In this context, answers to the following questions were sought.

In which universities and institutes have the studies on the training of classroom teachers prepared? When were these studies done? What are the topics of this research? What are the titles of the consultants of these studies? How is the working group of graduate theses (universe and sample), data collection tools, distribution of methods used in the analysis of these data? Are there common points in the proposals of these theses?

Method: This study is qualitative. In this study, screening, document and content analysis from qualitative research methods were employed. Data were analyzed with descriptive and content analysis. The study group of the research, Higher Education Council National Thesis Center and TUBESS it creates postgraduate theses on classroom teacher training stored in the database.

Findings: Theses on training classroom teachers; the university where the research was done, publication date, study group, method, data collection tool, data analysis technique and evaluated in terms of subject areas. On raising classroom teachers, From 1992 to 2020 (3 doctorates, 7 masters) 10 postgraduate theses were prepared. Of these studies, 30% is a doctorate, 70% is a master's type. Most of the theses were written in 2018. Most of these are master's theses. Most studies on training classroom teachers have been carried out in universities in Ankara. 5 professors and 5 doctor lecturers (assistant professors) acted as consultancy for these theses. Classroom teachers in different countries with 50% of these studies were Turkey deals with the comparison of the training process and programs. 70% of the studies were carried out in social sciences and 30% in educational sciences institutes. The working group was not specified in the three theses. Teachers (3), lecturers (2), teacher candidates (2), students (2), and supervisors (1) constituted the study groups of the theses. Also, data were collected using scanning, document review, questionnaire, and interview techniques in equal numbers (4). The descriptive analysis (27%) method was used the most in analyzing the data. Frequency and percentage were used more widely (27%) with different methods. Suggestions (20%) on “making arrangements in teacher training programs and lessons” in theses on classroom teacher training are more than others. It is thought-provoking that the suggestions on increasing the status of the teacher/classroom teacher are in the last place (6%).

Conclusion and Discussion: 136 graduate thesis studies were carried out on teacher training from 1987 to 15/12/2020. Only 10 of them were found to be about

training classroom teachers. In the last 34 years, 7% of postgraduate studies have been conducted on training classroom teachers. It is understood that studies on raising classroom teachers are insufficient. It has been revealed that 9% of the theses in the field of training classroom teachers are master's and 5% are doctoral type. 30% of the postgraduate studies on training classroom teachers were prepared in the field of educational sciences and 70% in social sciences. Questionnaires were used equally (25%) and interviews were conducted in theses on classroom teacher training. Teachers (23%), lecturers, teacher candidates, students (15% each), and inspectors (8%) formed the study group (population, sample) of these studies. The data of postgraduate studies on primary school teacher training were mostly analyzed by descriptive analysis (27%) method. In postgraduate studies related to the training of classroom teachers, suggestions were made mostly (20%) about "making arrangements in teacher training programs and lessons". In this study, it is not sufficient teacher training in the graduate theses held in Turkey and it is considered that more recent studies are needed. Generations are changing with the technological developments in the digital world. Therefore, the needs and expectations of these generations also change. Because there is a need for a teacher to manage this change. Therefore, it can be evaluated that the issue of teacher/classroom teacher training is a dynamic process, it should be kept up-to-date and should be handled in a versatile way.